ମେଘନାଦବଧ କାବ୍ୟ

ମାଇକେଲ ମଧୁସୂଦନ ଦତ୍ତ

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

୨୫ ଜାନୁୟାରୀ ୨୦୦୭ (ଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ:୨୪ ମେ ୨୦୦୯)

http://www.iopb.res.in/~somen/madhu.html email:somen@iopb.res.in

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ପ୍ରମୋଦ-ଉଦ୍ୟାନେ କାଁଦେ ଦାନବ-ନନ୍ଦିନୀ
ପ୍ରମୀଳା, ପତି-ବିରହେ-କାତରା ଯୁବତୀ ।
ଅଶ୍ରୁଆଁଖି ବିଧୁମୁଖୀ ଭ୍ରମେ ଫୁଳବନେ
କଭୁ, ବ୍ରଜ-କୁଞ୍ଜ-ବନେ, ହାୟ୍ ରେ ଯେମନି
ବ୍ରଜବାଳା, ନାହି ହେରି କଦମ୍ବେର ମୂଳେ
ପୀତଧଡ଼ା ପୀତାମ୍ବରେ, ଅଧରେ ମୁରଳୀ ।
କଭୁ ବା ମନ୍ଦିରେ ପଶି, ବାହିରାୟ୍ ପୁନଃ
ବିରହିଣୀ, ଶୂନ୍ୟ ନୀଡ଼େ କପୋତୀ ଯେମତି
ବିବଶା ! କଭୁ ବା ଉଠି ଉଚ୍ଚ-ଗୃହ-ଚୂଡ଼େ,
ଏକ-ଦୃଷ୍ଟେ ଚାହେ ବାମା ଦୂର ଲଙ୍କା ପାନେ,
ଅବିରଳ ଚକ୍ଷୁଃଜଳ ପୁଁଛିୟା ଆଁଚଲେ !–
ନୀରବ ବାଁଶରୀ, ବୀଣା, ମୁରଜ, ମନ୍ଦିରା,
ଗୀତ-ଧ୍ୱନି । ଚାରି ଦିକେ ସଖୀ-ଦଳ ଯତ,
ବିରସ-ବଦନ, ମରି, ସୁନ୍ଦରୀର ଶୋକେ !
କେ ନା ଜାନେ ଫୁଲକୁଲ ବିରସ-ବଦନା,
ମଧୁର ବିରହେ ଯବେ ତାପେ ବନସ୍ଥଳୀ ?

ଉତରିଲା ନିଶା-ଦେବୀ ପ୍ରମୋଦ-ଉଦ୍ୟାନେ ।
ଶିହରି ପ୍ରମୀଳା ସତୀ, ମୃଦୁ କଳ-ସ୍ୱରେ,
ବାସନ୍ତୀ ନାମେତେ ସଖୀ ବସନ୍ତ-ସୌରଭା,
ତାର ଗଲା ଧରି କାଁଦି କହିତେ ଲାଗିଲା,–
"ଓଇ ଦେଖ, ଆଇଲ ଲୋ ତିମିର ଯାମିନୀ
କାଳ-ଭୁଜଙ୍ଗିନୀ-ରୂପେ ଦଂଶିତେ ଆମାରେ,
ବାସନ୍ତି ! କୋଥାୟ୍, ସଖି, ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ପତି,
ଅରିନ୍ଦମ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍, ଏ ବିପତ୍ତି କାଲେ ?
ଏଖନି ଆସିବ ବଲି ଗେଲା ଚଲି ବଲୀ;
କି କାଜେ ଏ ବ୍ୟାଜ ଆମି ବୁଝିତେ ନା ପାରି ।
ତୁମି ଯଦି ପାର, ସଇ, କହ ଲୋ ଆମାରେ ।"

କହିଲା ବାସନ୍ତୀ ସଖୀ, ବସନ୍ତେ ଯେମତି
କୁହରେ ବସନ୍ତସଖା, – "କେମନେ କହିବ
କେନ ପ୍ରାଣନାଥ ତବ ବିଲମ୍ବେନ ଆଜି ?
କିନ୍ତୁ ଚିନ୍ତା ଦୂର ତୁମି କର, ସୀମନ୍ତିନି !
ତ୍ୱରାୟ୍ ଆସିବେ ଶୂର ନାଶିୟା ରାଘବେ ।
କି ଭୟ୍ ତୋମାର ସଖି ? ସୁରାସୁର-ଶରେ
ଅଭେଦ୍ୟ ଶରୀର ଯାଁର, କେ ତାଁରେ ଆଁଟିବେ
ବିଗ୍ରହେ ? ଆଇସ ମୋରା ଯାଇ କୁଞ୍ଜ-ବନେ ।
ସରସ କୁସୁମ ତୁଲି, ଚିକଣିୟା ଗାଁଥି
ଫୁଲମାଳା । ଦୋଲାଇଓ ହାସି ପ୍ରିୟ୍ଗଲେ

ସେ ଦାମେ, ବିଜୟୀ ରଥ-ଚୂଡ଼ାୟ ଯେମତି
ବିଜୟପତାକା ଲୋକ ଉଡ଼ାୟ କୌତୁକେ ।”

ଏତେକ କହିୟା ଦୌଁହେ ପଶିଲା କାନନେ,
ଯଥାୟ ସରସୀ ସହ ଖେଳିଛେ କୌମୁଦୀ,
ହାସାଇୟା କୁମୁଦେରେ; ଗାଇଛେ ଭ୍ରମରୀ,
କୁହରିଛେ ପିକବର, କୁସୁମ ଫୁଟିଛେ;
ଶୋଭିଛେ ଆନନ୍ଦମୟୀ ବନରାଜୀ-ଭାଳେ
(ମଣିମୟ ସିଁଥିରୂପେ) ଜୋନାକେର ପାଁତି,
ବହିଛେ ମଳୟାନିଳ, ମର୍ମରିଛେ ପାତା ।

ଆଁଚଳ ଭରିୟା ଫୁଲ ତୁଳିଲା ଦୁଜନେ ।
କତ ଯେ ଫୁଲେର ଦଳେ, ପ୍ରମୀଳାର ଆଁଖି
ମୁକ୍ତିଲ ଶିଶିର-ନୀରେ, କେ ପାରେ କହିତେ ?
କତ ଦୁରେ ହେରି ବାମା ସୂର୍ଯମୁଖୀ ଦୁଃଖୀ,
ମଳିନ-ବଦନା, ମରି, ମିହିର-ବିରହେ
ଦାଁଡ଼ାଇୟା ତାର କାଛେ କହିଲା ସୁସ୍ୱରେ;–
“ତୋର ଲୋ ଯେ ଦଶା ଏଇ ଘୋର ନିଶା-କାଳେ,
ଭାନୁ-ପ୍ରିୟେ, ଆମିଓ ଲୋ ସହି ସେ ଯାତନା ।
ଆଁଧାର ସଂସାର ଏବେ ଏ ପୋଡ଼ା ନୟନେ !
ଏ ପରାଣ ଦହିଛେ ଲୋ ବିଚ୍ଛେଦ-ଅନଳେ !
ଯେ ରବିର ଛବି ପାନେ ଚାହି ବାଁଚି ଅମି
ଅହରହଃ, ଅସ୍ତାଚଳେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ଲୋ ତିନି ।
ଆର କି ପାଇବ ଆମି, (ଊଷାର ପ୍ରସାଦେ
ପାଇବି ଯେମତି, ସତି, ତୁଇ) ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରେ ?”

ଅବଚୟି ଫୁଳ-ଚୟେ ସେ ନିକୁଞ୍ଜ-ବନେ,
ବିଷାଦେ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି, ସଖୀରେ ସମ୍ଭାଷି
କହିଲା ପ୍ରମୀଳା ସତି, “ଏଇ ତୋ ତୁଳିନୁ
ଫୁଳ-ରାଶି, ଚିକଣିୟା ଗାଁଥିନୁ, ସ୍ୱଜନି,
ଫୁଳମାଳା, କିନ୍ତୁ କୋଥା ପାବ ସେ ଚରଣେ,
ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି ଦିୟା ଯାହେ ଚାହି ପୂଜିବାରେ !
କେ ବାଁଧିଲ ମୃଗରାଜେ ବୁଝିତେ ନା ପାରି ।
ଚଳ, ସଖି, ଲଙ୍କାପୁରେ ଯାଇ ମୋରା ସବେ ।”

କହିଲା ବାସନ୍ତୀ ସଖୀ, “କେମନେ ପଶିବେ
ଲଙ୍କାପୁରେ ଆଜି ତୁମି ? ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ସାଗର-
ସମ ରାଘବୀୟ ଚମୂ ବେଢ଼ିଛେ ତାହାରେ !
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ରକ୍ଷଃ-ଅରି ଫିରିଛେ ଚୌଦିକେ
ଅସ୍ତ୍ରପାଣି, ଦଣ୍ଡପାଣି, ଦଣ୍ଡଧର ଯଥା ।”

ରୁଷିଲା ଦାନବ-ବାଳା ପ୍ରମୀଳା ରୂପସୀ !
“କି କହିଲି, ବାସନ୍ତି ? ପର୍ବତ-ଗୃହ ଛାଡ଼ି
ବାହିରାୟ ଯବେ ନଦୀ ସିନ୍ଧୁର ଉଦ୍ଦେଶେ,
କାର ହେନ ସାଧ୍ୟ ଯେ ସେ ରୋଧେ ତାର ଗତି ?
ଦାନବ-ନନ୍ଦିନୀ ଆମି, ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ବଧୂ;
ରାବଣ ଶ୍ୱଶୁର ମମ, ମେଘନାଦ ସ୍ୱାମୀ,–
ଆମି କି ଡରାଇ, ସଖି, ଭିଖାରୀ ରାଘବେ ?
ପଶିବ ଲଙ୍କାୟ ଆଜି ନିଜ ଭୁଜ-ବଳେ;
ଦେଖିବ କେମନେ ମୋରେ ନିବାରେ ନୃମଣି ?”

ଏତେକ କହିୟା ସତୀ, ଗଜ-ପତି-ଗତି,
ରୋଷାବେଶେ ପ୍ରବେଶିଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ମନ୍ଦିରେ ।

ଯଥା ଯବେ ପରନ୍ତପ ପାର୍ଥ ମହାରଥୀ,
ଯଜ୍ଞେର ତୁରଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଆସି, ଉତରିଲା
ନାରୀଦେଶେ, ଦେବଦତ୍ତ ଶଙ୍ଖ-ନାଦେ ରୁଷି,
ରଣ-ରଙ୍ଗେ ବୀରାଙ୍ଗନା ସାଜିଲ କୌତୁକେ;–
ଉଥଳିଲ ଚାରି ଦିକେ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଧ୍ୱନି;

ବାହିରିଲ ବାମାଦଳ ବୀରମଦେ ମାତି,
ଉଳଙ୍ଗିୟା ଅସିରାଶି, କାର୍ମୁକ ଟଙ୍କାରି,
ଆସ୍ଫାଳି ଫଳକପୁଞ୍ଜେ ! ଝକ୍ ଝକ୍ ଝକି
କାଞ୍ଚନ-କଞ୍ଚୁକ-ବିଭା ଉଜଳିଲ ପୁରୀ !
ମନ୍ଦୁରାୟ୍ ହେଷେ ଅଶ୍ୱ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁନି
ନୂପୁରେର ଝନଝନି, କିଙ୍କିଣୀର ବୋଲୀ,
ଡମରୁର ରବେ ଯଥା ନାଚେ କାଳ ଫଣୀ ।
ବାରୀମାଝେ ନାଦେ ଗଜ ଶ୍ରବଣ ବିଦରି,
ଗମ୍ଭୀର ନିର୍ଘୋଷେ ଯଥା ଘୋଷେ ଘନପତି
ଦୂରେ ! ରଙ୍ଗେ ଗିରି-ଶୃଙ୍ଗେ, କାନନେ, କନ୍ଦରେ,
ନିଦ୍ରା ତ୍ୟଜି ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଜାଗିଲା ଅମନି;–
ସହସା ପୂରିଲ ଦେଶ ଘୋର କଳାହଳେ ।

ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ ନାମେ ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡା ଧନୀ,
ସାଜାଇୟା ଶତ ବାଜୀ ବିବିଧ ସାଜନେ,
ମନ୍ଦୁରା ହଇତେ ଆନେ ଅଳିନ୍ଦେର କାଛେ
ଆନନ୍ଦେ । ଚଢ଼ିଲା ଘୋଡ଼ା ଏକ ଶତ ଚେଡ଼ୀ
ଅଶ୍ୱ-ପାର୍ଶ୍ୱେ କୋଷେ ଅସି ବାଜିଲ ଝଣଝଣି ।
ନାଚିଲ ଶୀର୍ଷକ-ଚୂଡ଼ା; ଦୁଲିଲ କୌତୁକେ
ପୃଷ୍ଠେ ମଣିମୟ୍ ବେଣୀ ତୂଣୀରେର ସାଥେ ।
ହାତେ ଶୂଳ, କମଳେ କଣ୍ଟକମୟ୍ ଯଥା
ମୃଣାଳ । ହେଷିଲ ଅଶ୍ୱ ମଗନ ହରଷେ,
ଦାନବ-ଦଳନୀ-ପଦ୍ମ-ପଦ-ଯୁଗ ଧରି
ବକ୍ଷେ, ବିରୂପାକ୍ଷ ସୁଖେ ନାଦେନ ଯେମତି ।
ବାଜିଲ ସମରବାଦ୍ୟ, ଚମକିଲା ଦିବେ
ଅମର, ପାତାଳେ ନାଗ, ନର ନରଲୋକେ ।

ରୋଷେ ଲାଜଭୟ୍ ତ୍ୟଜି, ସାଜେ ତେଜସ୍ୱିନୀ
ପ୍ରମୀଳା । କିରୀଟ-ଛଟା କବରୀ-ଉପରି,
ହାୟ୍ ରେ, ଶୋଭିଲ ଯଥା କାଦମ୍ବିନୀ ଶିରେ
ଇନ୍ଦ୍ରଚାପ ! ଲେଖା ଭାଳେ ଅଞ୍ଜନେର ରେଖା,
ଭୈରବୀର ଭାଳେ ଯଥା ନୟନରଞ୍ଜିକା
ଶଶିକଳା ! ଉଚ୍ଚ କୁଚ ଆବରି କବଚେ
ସୁଲୋଚନା, କଟିଦେଶେ ଯତନେ ଆଁଟିଲା
ବିବିଧ ରତନମୟ୍ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ସାରସନେ ।
ନିଷଙ୍ଗେର ସଙ୍ଗେ ପୃଷ୍ଠେ ଫଳକ ଦୁଲିଲ,
ରବିର ପରିଧି ହେନ ଧାଁଧିୟା ନୟନେ !
ଝକଝକି ଊରୁଦେଶେ (ହାୟ୍ ରେ, ବର୍ତ୍ତୁଳ
ଯଥା ରମ୍ଭା ବନ-ଆଭା !) ହୈମମୟ୍ କୋଷେ
ଶୋଭେ ଖରଶାନ ଅସି; ଦୀର୍ଘ ଶୂଳ କରେ;
ଝଲମଲି ଝଲେ ଅଙ୍ଗେ ନାନା ଆଭରଣ !–
ସାଜିଲା ଦାନବ-ବାଳା, ହୈମବତୀ ଯଥା
ନାଶିତେ ମହିଷାସୁରେ ଘୋରତର ରଣେ,
କିଂବା ଶୁମ୍ଭ୍ ନିଶୁମ୍ଭ୍, ଉନ୍ମାଦ ବୀର-ମଦେ ।
(୮)ଡାକିନି ଯୋଗିନୀସମ ବେଡ଼ିଲା ସତୀରେ
ଅଶ୍ୱାରୂଢ଼ା ଚେଡ଼ୀବୃନ୍ଦ । ଚଢ଼ିଲା ସୁନ୍ଦରୀ
ବଡ଼ବା ନାମେତେ ବାମୀ – ବାଡ଼ବାଗ୍ନି-ଶିଖା ।

ଗମ୍ଭୀରେ ଅମ୍ବରେ ଯଥା ନାଦେ କାଦମ୍ବିନୀ,
ଉଚ୍ଚୈସ୍ୱରେ ନିତମ୍ବିନୀ କହିଲା ସମ୍ଭାଷି
ସଖୀବୃନ୍ଦେ; "ଲଙ୍କାପୁରେ, ଶୁନ ଲୋ ଦାନବି,
ଅରିନ୍ଦମ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ ବନ୍ଦୀ-ସମ ଏବେ ।
କେନ ଯେ ଦାସୀରେ ଭୁଲି ବିଳମ୍ବେନ ତଥା
ପ୍ରାଣନାଥ, କିଛୁ ଆମି ନା ପାରି ବୁଝିତେ ?
ଯାଇବ ତାଁହାର ପାଶେ, ପଶିବ ନଗରେ

ବିକଟ କଟକ କାଟି, ଜିନି ଭୁଜବଳେ
ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠେ - ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ବୀରାଙ୍ଗନା, ମମ;
ନତୁବା ମରିବ ରଣେ- ଯା ଥାକେ କପାଳେ !
ଦାନବ-କୁଳ-ସମ୍ଭବା ଆମରା, ଦାନବି;–
ଦାନବକୁଳେର ବିଧି ବଧିତେ ସମରେ,
ଦ୍ୱିଷତ-ଶୋଣିତ-ନଦେ ନତୁବା ଡୁବିତେ ।
ଅଧରେ ଧରି ଲୋ ମଧୁ, ଗରଳ ଲୋଚନେ
ଆମରା; ନାହି କି ବଳ ଏ ଭୁଜ-ମୃଣାଳେ ?
ଚଳ ସବେ, ରାଘବେର ହେରି ବୀରପନା ।
ଦେଖିବ ଯେ ରୂପ ଦେଖି ସୁର୍ପଣଖା ପିସୀ
ମାତିଲ ମଦନ-ମଦେ ପାଞ୍ଚବଟୀ-ବନେ,
ଦେଖିବ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂରେ; ନାଗ-ପାଶ ଦିୟା
ବାଁଧି ଲବ ବିଭୀଷଣେ – ରକ୍ଷଃ-କୁଳାଙ୍ଗାରେ !
ଦଳିବ ବିପକ୍ଷ-ଦଳେ, ମାତଙ୍ଗିନୀ ଯଥା
ନଳବନ । ତୋମରା ଲୋ ବିଦ୍ୟୁତ-ଆକୃତି,
ବିଦ୍ୟୁତେର ଗତି ଚଳ ପଡ଼ି ଅରି-ମାଝେ !”

ନାଦିଲ ଦାନବ-ବାଳା ହୁହୁଙ୍କାର ରବେ,
ମାତଙ୍ଗିନୀଯୂଥ ଯଥା – ମତ୍ତ ମଧୁ-କାଳେ ।
ଯଥା ବାୟୁ ସଖା ସହ ଦାବାନଳ-ଗତି
ଦୁର୍ବାର, ଚଳିଲା ସତୀ ପତିର ଉଦ୍ଦେଶେ ।
ଟଳିଲ କନକ-ଲଙ୍କା, ଗର୍ଜିଲ ଜଳଧି;
ଘନଘନାକାରେ ରେଣୁ ଉଡ଼ିଲ ଚୌଦିକେ;–
କିନ୍ତୁ ନିଶା-କାଳେ କବେ ଧୂମ-ପୁଞ୍ଜ ପାରେ
ଆବରିତେ ଅଗ୍ନି-ଶିଖା ? ଅଗ୍ନିଶିଖା-ତେଜେ
ଚଳିଲା ପ୍ରମୀଳା ଦେବୀ ବାମା-ବଳ-ଦଳେ ।

କତ କ୍ଷଣେ ଉତରିଲା ପଶ୍ଚିମ ଦୁୟାରେ
ବିଧୁମୁଖୀ । ଏକବାରେ ଶତ ଶଙ୍ଖ ଧରି
ଧ୍ୱନିଲା, ଟଙ୍କାରି ରୋଷେ ଶତ ଭୀମ ଧନୁଃ
ସ୍ତ୍ରୀବୃନ୍ଦ ! କାଁପିଲ ଲଙ୍କା ଆତଙ୍କେ, କାଁପିଲ
ମାତଙ୍ଗେ ନିଷାଦୀ; ରଥେ ରଥୀ; ତୁରଙ୍ଗମେ
ସାଦୀବର; ସିଂହାସନେ ରାଜା; ଅବରୋଧେ
କୁଳବଧୂ; ବିହଙ୍ଗମ କାଁପିଲ କୁଳାୟେ;
ପର୍ବତ-ଗହ୍ବରେ ସିଂହ; ବନ-ହସ୍ତୀ ବନେ;
ଡୁବିଲ ଅତଳ ଜଳେ ଜଳଚର ଯତ !

ପବନ-ନନ୍ଦନ ହନୁ ଭୀଷଣ-ଦର୍ଶନ,
ରୋଷେ ଅଗ୍ରସରି ଶୂର ଗରଜି କହିଲା;–
“କେ ତୋରା ଏ ନିଶା-କାଳେ ଆଇଲି ମରିତେ ?
ଜାଗେ ଏ ଦୁୟାରେ ହନୁ, ଯାର ନାମ ଶୁନି
ଥରଥରି ରକ୍ଷୋନାଥ କାଁପେ ସିଂହାସନେ ।
ଆପନି ଜାଗେନ ପ୍ରଭୁ ରଘୁ-କୁଳ-ମଣି
ସହ ମିତ୍ର ବିଭୀଷଣ, ସୌମିତ୍ରିକେଶରୀ,
ଶତ ଶତ ବୀର ଆର-ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ସମରେ ।
କି ରଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗନା-ବେଶ ଧରିଲି ଦୁର୍ମତି ?
ଜାନି ଆମି ନିଶାଚର ପରମ-ମାୟାବୀ ।
କିନ୍ତୁ ମାୟା-ବଳ ଆମି ଟୁଟି ବାହୁ-ବଳେ;–
ଯଥା ପାଇ ମାରି ଅରି ଭୀମ ପ୍ରହରଣେ ।”

ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ ସଖୀ (ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡା ଧନୀ !)
କୋଦଣ୍ଡ ଟଙ୍କାରି ରୋଷେ କହିଲା ହୁଙ୍କାରେ-
“ଶୀଘ୍ର ଡାକି ଆନ୍ ହେଥା ତୋର ସୀତାନାଥେ,
ବର୍ବର ! କେ ଚାହେ ତୋରେ, ତୁଇ କ୍ଷୁଦ୍ରଜୀବୀ !
ନାହି ମାରି ଅସ୍ତ୍ର ମୋରା ତୋର ସମ ଜନେ
ଇଚ୍ଛାୟ୍ । ଶୃଗାଳ ସହ ସିଂହୀ କି ବିବାଦେ ?

ଦିନୁ ଛାଡ଼ି; ପ୍ରାଣ ଲୟେ ପାଳା, ବନବାସି !
କି ଫଳ ବଧିଲେ ତୋରେ, ଅବୋଧ ? ଯା ଚଳି,
ଡାକ୍ ସୀତାନାଥେ ହେଥା, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଠାକୁରେ,
ରାକ୍ଷସ-କୁଳ-କଳଙ୍କ ଡାକ୍ ବିଭୀଷଣେ !
ଅରିନ୍ଦମ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ - ପ୍ରମୀଳା ସୁନ୍ଦରୀ
ପତ୍ନୀ ତାଁର; ବାହୁବଳେ ପ୍ରବେଶିବେ ଏବେ
ଲଙ୍କାପୁରେ, ପତିପଦ ପୂଜିତେ ଯୁବତୀ !
କୋନ୍ ଯୋଧ ସାଧ୍, ମୂଢ଼, ରୋଧିତେ ତାଁହାରେ ?"

ପ୍ରବଳ ପବନ-ବଳେ ବଳୀନ୍ଦ୍ର ପାବନି
ହନୁ, ଅଗ୍ରସରି ଶୂର, ଦେଖିଲା ସଭୟେ
ବୀରାଙ୍ଗନା, ମାଝେ ରଙ୍ଗେ ପ୍ରମୀଳା ଦାନବୀ ।
କ୍ଷଣ-ପ୍ରଭା-ସମ ବିଭା ଖେଳିଛେ କିରୀଟେ,
ଶୋଭିଛେ ବରାଙ୍ଗେ ବର୍ମ, ସୌର-ଅଂଶୁ-ରାଶି,
ମଣି-ଆଭା ସହ ମିଶି, ଶୋଭୟେ ଯେମନି !
ବିସ୍ମୟ ମାନିୟା ହନୁ, ଭାବେ ମନେ ମନେ,–
"ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ସାଗର ଲଙ୍ଘି, ଉତରିନୁ ଯବେ
ଲଙ୍କାପୁରେ, ଭୟଙ୍କରୀ ହେରିନୁ ଭୀମାରେ,
ପ୍ରଚଣ୍ଡା, ଖର୍ପର ଖଣ୍ଡା ହାତେ, ମୁଣ୍ଡମାଳୀ ।
ଦାନବ-ନନ୍ଦିନୀ ଯତ ମନ୍ଦୋଦରୀ-ଆଦି
ରାବଣେର ପ୍ରଣୟିନୀ, ଦେଖିନୁ ତା ସବେ ।
ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ବାଳା-ଦଳେ, ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ବଧୂ
(ଶଶିକଳା-ସମ ରୂପେ) ଘୋର ନିଶା-କାଳେ,
ଦେଖିନୁ ସକଳେ ଏକା ଫିରି ଘରେ ଘରେ ।
ଦେଖିନୁ ଅଶୋକ-ବନେ (ହାୟ୍ ଶୋକାକୁଳା)
ରଘୁ-କୁଳ-କମଳେରେ; କିନ୍ତୁ ନାହି ହେରି
ଏ ହେନ ରୂପ-ମାଧୁରୀ କଭୁ ଏ ଭୁବନେ !
ଧନ୍ୟ ବୀର ମେଘନାଦ, ଯେ ମେଘେର ପାଶେ
ପ୍ରେମ-ପାଶେ ବାଁଧା ସଦା ହେନ ସୌଦାମିନୀ !"

ଏତେକ ଭାବିୟା ମନେ ଅଞ୍ଜନା-ନନ୍ଦନ
(ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ସ୍ୱନେ ଯଥା) କହିଲା ଗମ୍ଭୀରେ;
"ବନ୍ଦୀସମ ଶିଳାବନ୍ଧେ ବାଁଧିୟା ସିନ୍ଧୁରେ;
ହେ ସୁନ୍ଦରି, ପ୍ରଭୁ ମମ, ରବି-କୁଳ-ରବି,
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବୀର ସହ ଆଇଲା ଏ ପୁରେ ।
ରକ୍ଷୋରାଜ ବୈରୀ ତାଁର; ତୋମରା ଅବଳା,
କହ, କି ଲାଗିୟା ହେଥା ଆଇଲା ଅକାଳେ ?
ନିର୍ଭୟ ହୃଦୟେ କହ; ହନୁମାନ ଆମି
ରଘୁଦାସ; ଦୟା-ସିନ୍ଧୁ ରଘୁ-କୁଳ-ନିଧି ।
ତବ ସାଥେ କି ବିବାଦ ତାଁର, ସୁଲୋଚନେ ?
କି ପ୍ରସାଦ ମାଗ ତୁମି, କହ ତ୍ୱରା କରି;
କି ହେତୁ ଆଇଲା ହେଥା ? କହ, ଜାନାଇବ
ତବ ଆବେଦନ, ଦେବି, ରାଘବେର ପଦେ ।"

ଉତ୍ତର କରିଲା ସତୀ, – ହାୟ୍ ରେ, ସେ ବାଣୀ
ଧ୍ୱନିଲ ହନୁର କାନେ ବୀଣାବାଣୀ ଯଥା
ମଧୁମାଖା, – "ରଘୁବର ପତି-ବୈରୀ ମମ;
କିନ୍ତୁ ତା ବଲିୟା ଆମି କଭୁ ନା ବିବାଦି
ତାଁର ସଙ୍ଗେ । ପତି ମମ ବୀରେନ୍ଦ୍ର-କେଶରୀ,
ନିଜ-ଭୁଜ-ବଳେ ତିନି ଭୁବନ-ବିଜୟୀ;
କି କାଜ ଆମାର ଯୁଝି ତାଁର ରିପୁ ସହ ?
ଅବଳା, କୁଳେର ବାଳା, ଆମରା ସକଳେ;
କିନ୍ତୁ ଭେବେ ଦେଖ, ବୀର, ଯେ ବିଦ୍ୟୁତ-ଛଟା
ରମେ ଆଁଖି, ମରେ ନର, ତାହାର ପରଶେ ।
ଲଓ ସଙ୍ଗେ, ଶୂର, ତୁମି ଓଇ ମୋର ଦୂତୀ ।
କି ଯାଚ୍ଞା କରି ଆମି ରାମେର ସମୀପେ
ବିବରିୟା କବେ ରାମା; ଯାଓ ତ୍ୱରା କରି ।"

ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ ଦୂତୀ, ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ–
ଆକୃତି, ପଶିୟା ଧନୀ ଅରି-ଦଳ-ମାଝେ
ନିର୍ଭୟେ, ଚଳିଲା ଯଥା ଗୁରୁତ୍ମତୀ ତରି,
ତରଙ୍ଗ-ନିକ୍କରେ ରଙ୍ଗ କରି ଅବହେଳା,
ଅକୂଳ ସାଗର-ଜଳେ ଭାସେ ଏକାକିନୀ ।
ଆଗେ ଆଗେ ଚଳେ ହନୁ ପଥ ଦେଖାଇୟା ।
ଚମକିଲା ବୀରବୃନ୍ଦ ହେରିୟା – ବାମାରେ,
ଚମକେ ଗୃହସ୍ଥ ଯଥା ଘୋର ନିଶା-କାଳେ
ହେରି ଅଗ୍ନି-ଶିଖା ଘରେ ! ହାସିଲା ଭାମିନୀ
ମନେ ମନେ । ଏକଦୃଷ୍ଟେ ଚାହେ ବୀର ଯତ
ଦଡ଼େ ରଡ଼େ ଜଡ଼ ସବେ ହୟେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ।
ବାଜିଲ ନୂପୁର ପାୟେ, କାଞ୍ଚୀ କଟି-ଦେଶେ ।
ଭୀମାକାର ଶୂଳ କରେ, ଚଳେ ନିତମ୍ବିନୀ
ଜରଜରି ସର୍ବଜନେ କଟାକ୍ଷେର ଶରେ
ତୀକ୍ଷ୍ଣଁତର । ଶିରୋପରି ଶୀର୍ଷକେର ଚୂଡ଼ା,
ଚନ୍ଦ୍ରକ-କଳାପମୟ, ନାଚେ କୁତୂହଳେ;
ଧକ୍‌ଧକେ ରତ୍ନାବଳୀ କୁଚ-ଯୁଗମାଝେ
ପୀବର ! ଦୁଲିଛେ ପୃଷ୍ଠେ ମଣିମୟ ବେଣୀ ।
କାମେର ପତାକା ଯଥା ଉଡ଼େ ମଧୁ-କାଳେ !
ନବ-ମାତଙ୍ଗିନୀ-ଗତି ଚଳିଲା ରଙ୍ଗିଣୀ
ଆଲୋ କରି ଦଶ ଦିଶ, କୌମୁଦୀ ଯେମତି,
କୁମୁଦିନୀ-ସଖୀ, ଝଲେ ବିମଳ ସଲିଲେ,
କିମ୍ବା ଊଷା ଅଂଶୁମୟୀ ଗିରିଶୃଙ୍ଗ ମାଝେ !

ଶିବିରେ ବସେନ ପ୍ରଭୁ ରଘୁ-ଚୂଡ଼ାମଣି;
କର-ପୁଟେ ଶୂର-ସିଂହ ଲକ୍ଷ୍ମଣସମ୍ମୁଖେ
ପାଶେ ବିଭୀଷଣ ସଖା, ଆର ବୀର ଯତ,
ରୁଦ୍ର-କୁଳ-ସମତେଜ୍ଃ, ଭୈରବ ମୂରତି ।
ଦେବ-ଦତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର-ପୁଞ୍ଜ, ଶୋଭେ ପିଠୋପରି,
ରଞ୍ଜିତ ରଞ୍ଜନରାଗେ, କୁସୁମ-ଅଞ୍ଜଳି-
ଆବୃତ; ପୁଡ଼ିଛେ ଧୂପ ଧୂମି ଧୂପଦାନେ;
ସାରି ସାରି ଚାରି ଦିକେ ଜ୍ୱଳିଛେ ଦେଉଟି ।
ବିସ୍ମୟେ ଚାହେନ ସବେ ଦେବ-ଅସ୍ତ୍ର ପାନେ ।
କେହ ବାଖାନେନ ଖଡ଼୍ଗ; ଚର୍ମବର କେହ,
ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ମଣ୍ଡିତ ଯଥା ଦିବା-ଅବସାନେ
ରବିର ପ୍ରସାଦେ ମେଘ; ତୂଣୀର କେହ ବା;
କେହ ବର୍ମ, ତେଜୋରାଶି ! ଆପନି ସୁମତି
ଧରି ଧନୁଃ-ବରେ କରେ କହିଲା ରାଘବ;
"ବୈଦେହୀର ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ଭାଙ୍ଗିନୁ ପିନାକେ
ବାହୁ-ବଳେ; ଏ ଧନୁକେ ନାରି ଗୁଣ ଦିତେ !
କେମନେ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଭାଇ ନୋୟାଇବେ ଏରେ ?"
ସହସା ନାଦିଲ ଠାଟ; ଜୟ୍ ରାମ ଧ୍ୱନି
ଉଠିଲ ଆକାଶ-ଦେଶେ ଘୋର କୋଳାହଳେ,
ସାଗରେ-କଲ୍ଲୋଳ ଯଥା ! ତ୍ରସ୍ତେ ରକ୍ଷୋରଥୀ,
ଦାଶରଥି ପାନେ ଚାହି, କହିଲା କେଶରୀ;-
"ଚେୟେ ଦେଖ, ରାଘବେନ୍ଦ୍ର, ଶିବିର ବାହିରେ ।
ନିଶୀଥେ କି ଊଷା ଆସି ଉତରିଲା ହେଥା ?"

ବିସ୍ମୟେ ଚାହିଲା ସବେ ଶିବିର ବାହିରେ ।
"ଭୈରବୀରୂପିଣୀ ବାମା," କହିଲା ନୃମଣି,
"ଦେବୀ କି ଦାନବୀ, ସଖେ, ଦେଖ ନିରଖିୟା ।
ମାୟାମୟ ଲଙ୍କା-ଧାମ; ପୂର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦ୍ର-ଜାଲେ;
କାମ-ରୂପୀ ତବାଗ୍ରଜ । ଦେଖ ଭାଲ କରି;
ଏ କୁହକ ତବ କାଛେ ଅବିଦିତ ନହେ ।
ଶୁଭକ୍ଷଣେ, ରକ୍ଷୋବର, ପାଇନୁ ତୋମାରେ
ଆମି ! ତୋମା ବିନା, ମିତ୍ର, କେ ଆର ରାଖିବେ

ଏ ଦୁର୍ବଳ ବଳେ, କହ, ଏ ବିପତ୍ତି-କାଳେ ?
ରାମେର ଚିର-ରକ୍ଷଣ ତୁମି ରକ୍ଷଃପୁରେ !"

ହେନ କାଳେ ହନୁ ସହ ଉତରିଲା ଦୂତୀ
ଶିବିରେ । ପ୍ରଣମି ବାମା କୃତାଞ୍ଜଳି-ପୁଟେ,
(ଛତ୍ରିଶ ରାଗିଣୀ ଯେନ ମିଳି ଏକ ତାନେ !)
କହିଲା; "ପ୍ରଣମି ଆମି ରାଘବେର ପଦେ,
ଆର ଯତ ଗୁରୁଜନେ,–ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ
ନାମ ମମ; ଦୈତ୍ୟବାଳା ପ୍ରମୀଳା ସୁନ୍ଦରୀ,
ବୀରେନ୍ଦ୍ର-କେଶରୀ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତେର କାମିନୀ,
ତାଁର ଦାସୀ ।" ଆଶୀଷିୟା, ବୀର ଦାଶରଥି
ଶୁଧିଲା, "କି ହେତୁ, ଦୂତି, ଗତି ହେଥା ତବ ?
ବିଶେଷିୟା କହ ମୋରେ, କି କାଜେ ତୁଷିବ
ତୋମାର ଭର୍ତ୍ତ୍ରିଣୀ, ଶୁଭେ ? କହ ଶୀଘ୍ର କରି ।"

ଉତ୍ତରିଲା ଭୀମା-ରୂପୀ, "ବୀର-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁମି,
ରଘୁନାଥ; ଆସି ଯୁଦ୍ଧ କର ତାଁର ସାଥେ,
ନତୁବା ଛାଡ଼ହ ପଥ; ପଶିବେ ରୂପସୀ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲଙ୍କାପୁରେ ଆଜି ପୂଜିତେ ପତିରେ ।
ବଧେଛ ଅନେକ ରକ୍ଷଃ ନିଜ ଭୁଜ-ବଳେ;
ରକ୍ଷୋବଧୂ ମାଗେ ରଣ; ଦେହ ରଣ ତାରେ,
ବୀରେନ୍ଦ୍ର । ରମଣୀ ଶତ ମୋରା; ଯାହେ ଚାହ,
ଯୁଝିବେ ସେ ଏକାକିନୀ । ଧନୁର୍ବାଣ ଧର,
ଇଚ୍ଛା ଯଦି, ନର-ବର; ନହେ ଚର୍ମ ଅସି,
କିମ୍ବା ଗଦା, ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧେ ସଦା ମୋରା ରତ !
ଯଥାରୁଚି କର, ଦେବ; ବିଳମ୍ବ ନା ସହେ ।
ତବ ଅନୁରୋଧେ ସତୀ ରୋଧେ ସଖୀ-ଦଳେ,
ଚିତ୍ରବାଘିନୀରେ ଯଥା ରୋଧେ କିରାତିନୀ,
ମାତେ ଯବେ ଭୟଙ୍କରୀ– ହେରି ମୃଗ-ପାଳେ ।"

ଏତେକ କହିୟା ବାମା ଶିର୍ ନୋମାଇଲା,
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁସୁମ ଯଥା (ଶିଶିରମଣ୍ଡିତ)
ବନ୍ଦେ ନୋମାଇୟା ଶିର୍ ମନ୍ଦ ସମୀରଣେ !
ଉତ୍ତରିଲା ରଘୁପତି; "ଶୁନ ସୁକେଶିନି,
ବିବାଦ ନା କରି ଆମି କଭୁ ଅକାରଣେ ।
ଅରି ମମ ରକ୍ଷଃ-ପତି; ତୋମରା ସକଳେ
କୁଳବାଳା; କୁଳବଧୂ; କୋନ ଅପରାଧେ
ବୈରି-ଭାବ ଆଚରିବ ତୋମାଦେର ସାଥେ ?
ଆନନ୍ଦେ ପ୍ରବେଶ ଲଙ୍କା ନିଃଶଙ୍କ ହୃଦୟେ ।
ଜନମ ରାମେର, ରାମା, ରଘୁରାଜ-କୁଳେ
ବୀରେଶ୍ୱର; ବୀରପତ୍ନୀ, ହେ ସୁନେତ୍ରା ଦୂତି,
ତବ ଭର୍ତ୍ତ୍ରୀ, ବୀରାଙ୍ଗନା ସଖୀ ତାଁର ଯତ ।
କହ ତାଁରେ ଶତ ମୁଖେ ବାଖାନି, ଲଲନେ,
ତାଁର ପତି-ଭକ୍ତି ଆମି, ଶକ୍ତି, ବୀରପଣା–
ବିନା ରଣେ ପରିହାର ମାଗି ତାଁର କାଛେ !
ଧନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ ! ଧନ୍ୟ ପ୍ରମୀଳା ସୁନ୍ଦରୀ !
ଭିଖାରୀ ରାଘବ, ଦୂତି, ବିଦିତ ଜଗତେ;
ବନ-ବାସୀ, ଧନହୀନ ବିଧି-ବିଡ଼ମ୍ବନେ;
କି ପ୍ରସାଦ, ସୁବଦନେ, (ସାଜେ ଯା ତୋମାରେ)
ଦିବ ଆଜି ? ସୁଖେ ଥାକ, ଆଶୀର୍ବାଦ କରି !"

ଏତେକ କହିୟା ପ୍ରଭୁ କହିଲା ହନୁରେ;
"ଦେହ ଛାଡ଼ି ପଥ, ବଳି । ଅତି ସାବଧାନେ,
ଶିଷ୍ଟ ଆଚରଣେ ତୁଷ୍ଟ କର ବାମା-ଦଳେ ।"

ପ୍ରଣମିୟା ସୀତାନାଥେ ବାହିରିଲା ଦୂତୀ ।
ହାସିୟା କହିଲା ମିତ୍ର ବିଭୀଷଣ, "ଦେଖ,
ପ୍ରମୀଳାର ପରାକ୍ରମ ଦେଖ ବାହିରିୟା,
ରଘୁପତି ! ଦେଖ, ଦେବ, ଅପୂର୍ବ କୌତୁକ ।

ନା ଜାନି ଏ ବାମା-ଦଳେ କେ ଆଁଟେ ସମରେ,
ଭୀମାରୂପୀ, ବୀର୍ଯବତୀ ଚାମୁଣ୍ଡା ଯେମତି–
ରକ୍ତବୀଜ-କୁଳ-ଅରି ?” କହିଲା ରାଘବ;
“ଦୂତୀର ଆକୃତି ଦେଖି ଡରିନୁ ହୃଦୟେ,
ରକ୍ଷୋବର ! ଯୁଦ୍ଧ-ସାଧ ତ୍ୟଜିନୁ ତଖନି !
ମୂଢ଼ ଯେ ଘାଁଟାୟ୍, ସଖେ, ହେନ, ବାଘିନୀରେ !
ଚଳ, ମିତ୍ର, ଦେଖି, ତବ ଭ୍ରାତୃ-ପୁତ୍ର-ବଧୂ ।”

ଯଥା ଦୂର ଦାବାନଳ ପଶିଲେ କାନନେ,
ଅଗ୍ନିମୟ୍ ଦଶ ଦିଶ; ଦେଖିଲା ସମ୍ମୁଖେ
ରାଘବେନ୍ଦ୍ର ବିଭା-ରାଶି ନିର୍ଧୂମ ଆକାଶେ,
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବାରିଦ-ପୁଞ୍ଜେ ! ଶୁନିଲା ଚମକି
କୋଦଣ୍ଡ-ଘର୍ଘର ଘୋଡ଼ା ଦଡ଼ବଡ଼ି,
ହୁହୁଙ୍କାର, କୋଷେ ବଦ୍ଧ ଅସିର ଝନଝନି ।
ସେ ରୋଳେର ସହ ମିଶି ବାଜିଛେ ବାଜନ,
ଝଡ଼ ସଙ୍ଗେ ବହେ ଯେନ କାକଳୀ-ଲହରୀ !
ଉଡ଼ିଛେ ପତାକା – ରତ୍ନ-ସଙ୍କଳିତ-ଆଭା;
ମନ୍ଦଗତି ଆସ୍କନ୍ଦିତେ ନାଚେ ବାଜୀ-ରାଜୀ;
ବୋଲିଛେ ଘଘୁରାବଳୀ ଘୁନୁ ଘୁନୁ ବୋଲେ ।
ଗିରି-ଚୂଡ଼ାକୃତି ଠାଟ ଦାଁଡ଼ାୟ୍ ଦୁ-ପାଶେ
ଅଟଳ, ଚଳିଛେ ମଧେ ବାମା-କୁଳ-ଦଳେ !
ଉପତ୍ୟକା-ପଥେ ଯଥା ମାତଙ୍ଗିନୀ-ଯୂଥ,
ଗରଜେ ପୂରିୟା ଦେଶ, କ୍ଷିତି ଟଳମଳି ।

ସର୍ବ-ଅଗ୍ରେ ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡା ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ,
କୃଷ୍ଣ-ହୟାରୂଢ଼ା ଧନୀ, ଧ୍ୱଜ-ଦଣ୍ଡ କରେ
ହୈମମୟ୍; ତାର ପାଛେ ଚଳେ ବାଦ୍ୟକରୀ,
ବିଦ୍ୟାଧରୀ ଦଳ ଯଥା, ହାୟ୍ ରେ ଭୂତଳେ
ଅତୁଳିତ ! ବୀଣା, ବାଁଶୀ, ମୃଦଙ୍ଗ, ମନ୍ଦିରା-
ଆଦି ଯନ୍ତ୍ର ବାଜେ ମିଳି ମଧୁର ନିକ୍କଣେ !
ତାର ପାଛେ ଶୂଳପାଣି ବୀରାଙ୍ଗନା-ମାଝେ
ପ୍ରମୀଳା, ତାରାର ଦଳେ ଶଶିକଳା ଯଥା !
ପରାକ୍ରମେ ଭୀମା ବାମା । ଖେଳିଛେ ଚୌଦିକେ
ରତନ-ସମ୍ଭବା ବିଭା କ୍ଷଣ-ପ୍ରଭା-ସମ ।
ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ସଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗେ ଚଳେ ରତିପତି
ଧରିୟା କୁସୁମ-ଧନୁଃ, ମୁହୁର୍ମୁହୁ ହାନି
ଅବ୍ୟର୍ଥ କୁସୁମ-ଶରେ ! ସିଂହ-ପୃଷ୍ଠେ ଯଥା
ମହିଷ-ମର୍ଦିନୀ ଦୁର୍ଗା; ଐରାବତେ ଶଚୀ
ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ; ଖଗେନ୍ଦ୍ରେ ରମା ଉପେନ୍ଦ୍ର-ରମଣୀ
ଶୋଭେ ବୀର୍ଯବତୀ ସତୀ ବଡ଼ବାର ପିଠେ-
ବଡ଼ବା, ବାମୀ-ଈଶ୍ୱରୀ, ମଣ୍ଡିତ ରତନେ !
ଧୀରେ ଧୀରେ, ବୈରୀଦଳେ ଯେନ ଅବହେଳି,
ଚଳି ଗେଲା ବାମାକୁଳ ! କେହ ଟଙ୍କାରିଲା
ଶିଞ୍ଜିନୀ; ହୁଙ୍କାରି କେହ ଉଲଙ୍ଗିଲା ଅସି;
ଆସ୍ଫାଳିଲା ଶୂଳେ କେହ; ହାସିଲା କେହ ବା
ଅଟ୍ଟହାସେ ଟିଟକାରି; କେହ ବା ନାଦିଲା,
ଗହନ ବିପିନେ ଯଥା ନାଦେ କେଶରିଣୀ,
ବୀର-ମଦେ, କାମ-ମଦେ ଉନ୍ମାଦ ଭୈରବୀ !

ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ରକ୍ଷୋବରେ, କହିଲା ରାଘବ;
“କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ, ନୈକଷେୟ୍ ? କଭୁ ନାହି ଦେଖି,
କଭୁ ନାହି ଶୁନି ହେନ ଏ ତିନ ଭୁବନେ !
ନିଶାର ସ୍ୱପନ ଆଜି ଦେଖିନୁ କି ଜାଗି ?
ସତ୍ୟ କରି କହ ମୋରେ, ମିତ୍ର-ରତ୍ନୋତ୍ତମ ।
ନା ପାରି ବୁଝିତେ କିଛୁ; ଚଞ୍ଚଳ ହଇନୁ
ଏ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଦେଖି, ସଖେ, ବଞ୍ଚୋ ନା ଆମାରେ ।
ଚିତ୍ରରଥ-ରଥୀ-ମୁଖେ ଶୁନିନୁ ବାରତା,

ଉରିବେନ ମାୟା-ଦେବି ଦାସେର ସହାୟେ;
ପାତିୟା ଏ ଛଳ ସତୀ ପଶିଲା କି ଆସି
ଲଙ୍କାପୁରେ ? କହ, ବୁଧ, କାର ଏ ଛଳନା ?"

ଉତ୍ତରିଲା ବିଭୀଷଣ, "ନିଶାର ସ୍ୱପନ
ନହେ ଏ, ବୈଦେହୀ-ନାଥ, କହିନୁ ତୋମାରେ ।
କାଲନେମି ନାମେ ଦୈତ୍ୟ ବିଖ୍ୟାତ ଜଗତେ
ସୁରାରି, ତନୟା ତାର ପ୍ରମୀଳା ସୁନ୍ଦରୀ ।
ମହାଶକ୍ତି-ଅଂଶେ, ଦେବ, ଜନମ ବାମାର,
ମହାଶକ୍ତିସମ ତେଜେ ! କାର ସାଧ ଆଁଟେ
ବିକ୍ରମେ ଏ ଦାନବୀରେ ? ଦମ୍ଭୋଳୀ-ନିକ୍ଷେପୀ
ସହସ୍ରାକ୍ଷେ ହେ ହର୍ଯକ୍ଷ ବିମୁଖେ ସଂଗ୍ରାମେ,
ସେ ରକ୍ଷେନ୍ଦ୍ରେ ରାଘବେନ୍ଦ୍ର, ରାଖେ ପଦତଳେ
ବିମୋହିନୀ, ଦିଗମ୍ବରୀ ଯଥା ଦିଗମ୍ବରେ ।
ଜଗତେର ରକ୍ଷା-ହେତୁ ଗଡ଼ିଲା ବିଧାତା
ଏ ନିଗଡ଼େ, ଯାହେ ବାଁଧା ମେଘନାଦ ବଳୀ-
ମଦ-କଳ କାଳ ହସ୍ତୀ । ଯଥା ବାରିଧାରା
ନିବାରେ କାନନ-ବୈରୀ ଘୋର ଦାବାନଳେ,
ନିବାରେ ସତତ ସତୀ ପ୍ରେମ-ଆଳାପନେ
ଏ କାଳାଗ୍ନି ! ଯମୁନାର ସୁବାସିତ ଜଳେ
ଡୁବି ଥାକେ କାଳ ଫଣୀ, ଦୁରନ୍ତ ଦଂଶକ ।
ସୁଖେ ବସେ ବିଶ୍ୱବାସୀ, ତ୍ରିଦିବେ ଦେବତା,
ଅତଳ ପାତାଳେ ନାଗ, ନର ନରଲୋକେ ।"

କହିଲେନ ରଘୁପତି, "ସତ୍ୟ ଯା କହିଲେ,
ମିତ୍ରବର, ରଥୀଶ୍ରେଷ୍ଠ ମେଘନାଦ ରଥୀ ।
ନା ଦେଖି ଏହେନ ଶିକ୍ଷା ଏ ତିନ ଭୁବନେ ।
ଦେଖିୟାଛି ଭୃଗୁରାମେ, ଭୃଗୁମାନ୍ ଗିରି-
ସଦୃଶ ଅଟଳ ଯୁଦ୍ଧେ ! କିନ୍ତୁ ଶୁଭ କ୍ଷଣେ
ତବ ଭ୍ରାତୃପୁତ୍ର, ମିତ୍ର, ଧନୁର୍ବାଣ ଧରେ !
ଏବେ କି କରିବ, କହ, ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ମଣି ?
ସିଂହ ସହ ସିଂହୀ ଆସି ମିଳିଲ ବିପିନେ,
କେ ରାଖେ ଏ ମୃଗ-ପାଳେ ? ଦେଖ ହେ ଚାହିୟା,
ଉଥଲିଛେ ଚାରି ଦିକେ ଘୋର କୋଳାହଲେ
ହଳାହଳ ସହ ସିନ୍ଧୁ ! ନୀଳକଣ୍ଠ ଯଥା
(ନିସ୍ତାରିଣୀ-ମନୋହର) ନିସ୍ତାରିଲେ ଭବେ,
ନିସ୍ତାର ଏ ବଳେ, ସଖେ, ତୋମାରି ରକ୍ଷିତ ।–
ଭେବେ ଦେଖ ମନେ ଶୂର, କାଳ ସର୍ପ ତେଜେ,
ତବାଗ୍ରଜ, ବିଷ-ଦନ୍ତ ତାର ମହାବଳୀ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ । ଯଦି ପାରି ଭାଙ୍ଗିତେ ପ୍ରକାରେ
ଏ ଦନ୍ତେ; ସଫଳ ତବେ ମନୋରଥ ହବେ;
ନତୁବା ଏସେଛି ମିଛେ ସାଗରେ ବାଁଧିୟା
ଏ କନକ ଲଙ୍କାପୁରେ, କହିନୁ ତୋମାରେ ।"

କହିଲା ସୌମିତ୍ରି ଶୂର ଶିର ନୋମାଇୟା
ଭ୍ରାତୃପଦେ, "କେନ ଆର ଡରିବ ରାକ୍ଷସେ,
ରଘୁପତି ? ସୁରନାଥ ସହାୟ ଯାହାର,
କି ଭୟ ତାହାର, ପ୍ରଭୁ, ଏ ଭବ-ମଣ୍ଡଳେ ?
ଅବଶ୍ୟ ହଇବେ ଧ୍ୱଂସ କାଲି ମୋର ହାତେ
ରାବଣି । ଅଧର୍ମ କୋଥା କବେ ଜୟ ଲାଭେ ?
ଅଧର୍ମ-ଆଚାରୀ ଏଇ ରକ୍ଷଃ-କୁଳପତି;
ତାର ପାପେ ହତ-ବଳ ହବେ ରଣ-ଭୂମେ
ମେଘନାଦ; ମରେ ପୁତ୍ର ଜନକେର ପାପେ ।
ଲଙ୍କାର ପଙ୍କଜ-ରବି ଯାବେ ଅସ୍ତାଚଳେ
କାଲି, କହିଲେନ, ଚିତ୍ରରଥ ସୁର-ରଥୀ !
ତବେ ଏ ଭାବନା, ଦେବ, କର କି କାରଣେ ?"

ଉତ୍ତରିଲା ବିଭୀଷଣ, "ସତ୍ୟ ଯା କହିଲେ,
ହେ ବୀର-କୁଞ୍ଜର ! ଯଥା ଧର୍ମ ଜୟ ତଥା ।
ନିଜ ପାପେ ମଜେ, ହାୟ, ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ପତି !
ମରିବେ ତୋମାର ଶରେ ସ୍ୱରୀଶ୍ୱର-ଅରି
ମେଘନାଦ; କିନ୍ତୁ ତବୁ ଥାକ ସାବଧାନେ ।
ମହାବୀର୍ଯବତୀ ଏଇ ପ୍ରମୀଳା ଦାନବୀ;
ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ, ଯଥା ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ,
ରଣ-ପ୍ରିୟା ! କାଳ ସିଂହୀ ପଶେ ଯେ ବିପିନେ,
ତାର ପାଶେ ବାସ ଯାର, ସତର୍କ ସତତ
ଉଚିତ ଥାକିତେ ତାର । କଖନ୍, କେ ଜାନେ,
ଆସି ଆକ୍ରମିବେ ଭୀମା କୋଥାୟ କାହାରେ !
ନିଶାୟ ପାଇଲେ ରକ୍ଷା, ମାରିବ ପ୍ରଭାତେ ।"

କହିଲେନ ରଘୁମଣି ମିତ୍ର ବିଭୀଷଣେ,
"କୃପା କରି, ରକ୍ଷୋବର, ଲକ୍ଷ୍ମଣେରେ ଲୟେ,
ଦୁୟାରେ ଦୁୟାରେ ସଖେ ଦେଖ ସେନାଗଣେ;
କୋଥାୟ କେ ଜାଗେ ଆଜି ? ମହାକ୍ଳାନ୍ତ ସବେ
ବୀରବାହୁ ସହ ରଣେ । ଦେଖ ଚାରି ଦିକେ–
କି କରେ ଅଙ୍ଗଦ; କୋଥା ନୀଳ ମହାବଳୀ,
କୋଥା ବା ସୁଗ୍ରୀବ ମିତା ? ଏ ପଶ୍ଚିମ ଦ୍ୱାରେ
ଆପନି ଜାଗିବ ଆମି ଧନୁର୍ବାଣ ହାତେ !"
"ଯେ ଆଜ୍ଞା," ବଳିୟା ଶୂର ବାହିରିଲା ଲୟେ
ଊର୍ମିଳା-ବିଳାସୀ ଶୂରେ । ସୁରପତି-ସହ
ତାରକ-ସୂଦନ ଯେନ ଶୋଭିଲା ଦୁଜନେ,
କିମ୍ବା ତ୍ୱିଷାମ୍ପତି-ସହ ଇନ୍ଦୁ ସୁଧାନିଧି ।–

ଲଙ୍କାର କନକ-ଦ୍ୱାରେ ଉତରିଲା ସତୀ
ପ୍ରମୀଳା । ବାଜିଲ ଶିଙ୍ଗା, ବାଜିଲ ଦୁନ୍ଦୁଭି
ଘୋର ରବେ, ଗରଜିଲ ଭୀଷଣ ରାକ୍ଷସ,
ପ୍ରଳୟେର ମେଘ କିମ୍ବା କରିଯୂଥ ଯଥା !
ରୋଷେ ବିରୂପାକ୍ଷ ରକ୍ଷଃ ପ୍ରକ୍ଷ୍ୱେଡ଼ନ କରେ,
ତାଳଜଙ୍ଘା-ତାଳ-ସମ-ଦୀର୍ଘ-ଗଦାଧାରୀ,
ଭୀମମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରମତ୍ତ ! ହେଷିଲ ଅଶ୍ୱାବଳୀ ।
ନାଦେ ଗଜ; ରଥ-ଚକ୍ର ଘୁରିଲ ଘର୍ଘରେ;
ଦୁରନ୍ତ କୌନ୍ତିକ-କୁଳ କୁନ୍ତେ ଆସ୍ଫାଳିଲ,
ଉଡ଼ିଲ ନାରାଚ, ଆଚ୍ଛାଦିୟା ନିଶାନାଥେ ।
ଅଗ୍ନିମୟ ଆକାଶ ପୂରିଲ କୋଳାହଳେ,
ଯଥା ଯବେ ଭୂକମ୍ପନେ, ଘୋର ବଜ୍ରନାଦେ,
ଉଗରେ ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଅଗ୍ନି-ସ୍ରୋତୋରାଶି
ନିଶୀଥେ ! ଆତଙ୍କେ ଲଙ୍କା ଉଠିଲ କାଁପିୟା ।–

ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରେ କହେ ଚଣ୍ଡୀ ନୃ-ମୁଣ୍ଡ-ମାଳିନୀ
"କାହାରେ ହାନିସ୍ ଅସ୍ତ୍ର, ଭୀରୁ, ଏ ଆଁଧାରେ ?
ନହି ରକ୍ଷୋରିପୁ ମୋରା ରକ୍ଷଃ-କୁଳ-ବଧୂ,
ଖୁଲି ଚକ୍ଷୁ ଦେଖ ଚେୟେ ।" ଅମନି ଦୁୟାରୀ
ଟାନିଲ ହୁଡ଼ୁକା ଧରି ହଡ଼ ହଡ଼ ହଡ଼େ ।
ବଜ୍ରଶବ୍ଦେ ଖୁଲେ ଦ୍ୱାର । ପଶିଲା ସୁନ୍ଦରୀ
ଆନନ୍ଦେ କନକ-ଲଙ୍କା ଜୟ ଜୟ ରବେ ।

ଯଥା ଅଗ୍ନି-ଶିଖା ଦେଖି ପତଙ୍ଗ-ଆବଳୀ
ଧାୟ ରଙ୍ଗେ, ଚାରି ଦିକେ ଆଇଲା ଧାଇୟା
ପୌରଜନ; କୁଳବଧୂ ଦିଲା ହୁଳାହୁଳି,
ବରଷି କୁସୁମାସାରେ; ଯନ୍ତ୍ର-ଧ୍ୱନି କରି
ଆନନ୍ଦେ ବନ୍ଦିଲ ବନ୍ଦୀ । ଚଳିଲା ଅଙ୍ଗନା
ଆଗ୍ନେୟ ତରଙ୍ଗ ଯଥା ନିବିଡ଼ କାନନେ ।
ବାଜାଇଲ ବୀଣା, ବାଁଶୀ, ମୃରଜ, ମନ୍ଦିରା
ବାଦ୍ୟକରୀ ବିଦ୍ୟାଧରୀ, ହେଷି ଆସ୍କନ୍ଦିଲ
ହୟ-ବୃନ୍ଦ; ଝନ୍‌ଝନିଲ କୃପାଣ ପିଧାନେ ।

ଜନନୀର କୋଳେ ଶିଶୁ ଜାଗିଲ ଚମକି ।
ଖୁଲିୟା ଗବାକ୍ଷ କତ ରାକ୍ଷସୀ ଯୁବତୀ,
ନିରୀଖିୟା ଦେଖି ସବେ ସୁଖେ ବାଖାନିଲା
ପ୍ରମୀଳାର ବୀରପନା । କତ କ୍ଷଣେ ବାମା
ଉତରିଲା ପ୍ରେମାନନ୍ଦେ ପତିର ମନ୍ଦିରେ
ମଣିହାରା ଫଣୀ ଯେନ ପାଇଲ ସେ ଧନେ ।

ଅରିନ୍ଦମ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ କହିଲା କୌତୁକେ-
"ରକ୍ତବୀଜେ ବଧି ବୁଝି, ଏବେ, ବିଧୁମୁଖି,
ଆଇଲା କୈଳାସ-ଧାମେ ? ଯଦି ଆଜ୍ଞା କର,
ପଡ଼ି ପଦ-ତଳେ ତବେ; ଚିରଦାସ ଆମି
ତୋମାର, ଚାମୁଣ୍ଡେ !" ହାସି, କହିଲା ଲଳନା;
"ଓ ପଦ-ପ୍ରସାଦେ, ନାଥ, ଭବ-ବିଜୟିନୀ
ଦାସୀ, କିନ୍ତୁ ମନମଥେ ନା ପାରି ଜିନିତେ ।
ଅବହେଳି ଶରାନଳେ; ବିରହ-ଅନଳେ;
(ଦୁରୂହ) ଡରାଇ ସଦା, ତେଁଇ ସେ ଆଇନୁ,
ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ ମନ ଯାରେ ଚାହେ, ତାଁର କାଛେ !
ପଶିଲ ସାଗରେ ଆସି ରଙ୍ଗେ ତରଙ୍ଗିଣୀ ।"

ଏତେକ କହିୟା ସତୀ, ପ୍ରବେଶି ମନ୍ଦିରେ,
ତ୍ୟଜିଲା ବୀର-ଭୂଷଣେ; ପରିଲା ଦୁକୂଳେ
ରତନମୟ ଆଁଚଳ, ଆଁଟିୟା କାଁଚଲି
ପୀନ-ସ୍ତନୀ, ଶ୍ରୋଣିଦେଶେ ଭାତିଲ ମେଖଳା ।
ଦୁଲିଲ ହୀରାର ହାର, ମୁକୁତା-ଆବଳୀ
ଉରସେ; ଜ୍ୱଳିଲ ଭାଳେ ତାରା-ଗାଁଥା ସିଁଥି
ଅଳକେ ମଣିର ଆଭା କୁଣ୍ଡଳ ଶ୍ରବଣେ ।
ପରି ନାନା ଆଭରଣ ସାଜିଲା ରୂପସୀ ।
ଭାସିଲା ଆନନ୍ଦ-ନୀରେ ରକ୍ଷଃ-ଚୂଡ଼ା-ମଣି
ମେଘନାଦ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାସନେ ବସିଲା ଦମ୍ପତୀ ।
ଗାଇଲ ଗାୟକଦଳ, ନାଚିଲ ନର୍ତ୍ତକୀ;
ବିଦ୍ୟାଧର ବିଦ୍ୟାଧରୀ ତ୍ରିଦଶ-ଆଳୟେ
ଯଥା; ଭୁଲି ନିଜ ଦୁଃଖ, ପିଞ୍ଜର-ମାଝାରେ,
ଗାୟ ପାଖୀ; ଉଥଳିଲ ଉତ୍ସ କଳକଳେ,
ସୁଧାଂଶୁର ଅଂଶୁ-ସ୍ପର୍ଶେ ଯଥା ଅମ୍ବୁ-ରାଶି ।–
ବହିଲ ବାସନ୍ତାନିଳ ମଧୁର ସୁସ୍ୱନେ,
ଯଥା ଯବେ ଋତୁରାଜ ବନସ୍ଥଳୀ ସହ,
ବିରଳେ କରେନ କେଳି ମଧୁ ମଧୁକାଳେ ।

ହେଥା ବିଭୀଷଣ ସହ ସୌମିତ୍ରିକେଶରୀ
ଚଳିଲା ଉତ୍ତର-ଦ୍ୱାରେ; ସୁଗ୍ରୀବ ସୁମତି
ଜାଗେନ ଆପନି ତଥା ବୀର-ଦଳ ସାଥେ,
ବିନ୍ଧ୍ୟ-ଶୃଙ୍ଗ-ବୃନ୍ଦ ଯଥା–ଅଟଳ ସଂଗ୍ରାମେ !
ପୂରବ ଦୁୟାରେ ନୀଳ, ଭୈରବ ମୂରତି;
ବୃଥା ନିଦ୍ରା ଦେବୀ ତଥା ସାଧିଛେନ ତାରେ ।
ଦକ୍ଷିଣ ଦୁୟାରେ ଫିରେ କୁମାର ଅଙ୍ଗଦ,
କ୍ଷୁଧାତୁର ହରି ଯଥା ଆହାର-ସନ୍ଧାନେ,
କିମ୍ବା ନନ୍ଦୀ ଶୂଳ-ପାଣି କୈଳାସ-ଶିଖରେ ।
ଶତ ଶତ ଅଗ୍ନି-ରାଶି ଜ୍ୱଳିଛେ ଚୌଦିକେ
ଧୂମ-ଶୂନ୍ୟ; ମଧ୍ୟେ ଲଙ୍କା, ଶଶାଙ୍କ ଯେମନି
ନକ୍ଷତ୍ର-ମଣ୍ଡଳ ମାଝେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ନଭଃସ୍ଥଳେ ।
ଚାରି ଦ୍ୱାରେ ବୀର-ବ୍ୟୂହ ଜାଗେ; ଯଥା ଯବେ
ବାରିଦ-ପ୍ରସାଦେ ପୁଷ୍ଟ ଶସ୍ୟ-କୁଳ ବାଢ଼େ
ଦିନ ଦିନ, ଉଚ୍ଚ ମଞ୍ଚ ଗଡ଼ି କ୍ଷେତ୍ର-ପାଶେ,
ତାହାର ଉପରେ କୃଷୀ ଜାଗେ ସାବଧାନେ,
ଖେଦାଇୟା ମୃଗଯୂଥେ, ଭୀଷଣ ମହିଷେ,
ତାର ତୃଣଜୀବୀ ଜୀବେ । ଜାଗେ ବୀରବ୍ୟୂହ,
ରାକ୍ଷସ-କୁଳେର ତ୍ରାସ, ଲଙ୍କାର ଚୌଦିକେ ।

ଦୁଷ୍ଟମତି ଦୁଇଜନ ଚଳିଲା ଫିରିୟା ।
ଯଥାୟ ଶିବିରେ ବୀର ଧୀର ଦାଶରଥି ।

ହାସିୟା କୈଳାସେ ଉମା କହିଲା ସମ୍ଭାଷି
ବିଜୟାରେ; "ଲଙ୍କା ପାନେ ଦେଖ ଲୋ ଚାହିୟା,
ବିଧୁମୁଖି । ବୀର-ବେଶେ ପଶିଛେ ନଗରେ
ପ୍ରମୀଳା, ସଙ୍ଗିନୀ-ଦଳ ସଙ୍ଗେ ବରାଙ୍ଗନା ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣ-କଞ୍ଚୁକ-ବିଭା ଉଠିଛେ ଆକାଶେ ।
ସବିସ୍ମୟେ ଦେଖ ଐ ଦାଁଡ଼ାୟେ ନୃମଣି
ରାଘବ, ସୌମିତ୍ରି, ମିତ୍ର ବିଭୀଷଣ-ଆଦି
ବୀର ଯତ ! ହେନ ରୂପ କାର ନର-ଲୋକେ ?
ସାଜିନୁ ଏ ବେଶ ଆମି ନାଶିତେ ଦାନବେ
ସତ୍ୟ-ଯୁଗେ । ଐ ଶୋନ ଭୟଙ୍କର ଧ୍ୱନି !
ଶିଞ୍ଜିନୀ ଆକର୍ଷି ରୋଷେ ଟଙ୍କାରିଛେ ବାମା
ହୁଙ୍କାରେ । ବିରାଟ ଠାଟ କାଁପିଛେ ଚୌଦିକେ !
ଦେଖ ଲୋ ନାଚିଛେ ଚୂଡ଼ା କବରୀ-ବନ୍ଧନେ ।
ତୁରଙ୍ଗମ-ଆସ୍କନ୍ଦିତେ ଉଠିଛେ ପଡ଼ିଛେ
ଗୌରାଙ୍ଗୀ, ହାୟ ରେ ମରି, ତରଙ୍ଗ-ହିଲ୍ଲୋଳେ
କନକ-କମଳ ଯେନ ମାନସ-ସରସେ !"

ଉତ୍ତରେ ବିଜୟା ସଖି; "ସତ୍ୟ ଯା କହିଲେ,
ହୈମବତି, ହେନ ରୂପ କାର ନର-ଲୋକେ ?
ଜାନି ଆମି ବୀର୍ଯ୍ୟବତୀ ଦାନବ-ନନ୍ଦିନୀ
ପ୍ରମୀଳା, ତୋମାର ଦାସୀ; କିନ୍ତୁ ଭାବ ମନେ,
କିରୂପେ ଆପନ କଥା ରାଖିବେ, ଭବାନି ?
ଏକାକୀ ଜଗତ-ଜୟୀ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ ତେଜେ;
ତା ସହ ମିଳିଲ ଆସି ପ୍ରମୀଳା, ମିଳିଲ
ବାୟୁ-ସଖୀ ଅଗ୍ନି-ଶିଖା ସେ ବାୟୁର ସହ !
କେମନେ ରକ୍ଷିବେ ରାମେ କହ, କାତ୍ୟାୟନି ?
କେମନେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂର ନାଶିବେ ରାକ୍ଷସେ ?"

କ୍ଷଣ କାଳ ଚିନ୍ତି ତବେ କହିଲା ଶଙ୍କରୀ,
"ମମ ଅଂଶେ ଜନ୍ମ ଧରେ ପ୍ରମୀଳା ରୂପସୀ,
ବିଜୟେ; ହରିବ ତେଜ କାଲି ତାର ଆମି ।
ରବିଚ୍ଛବି-କରସ୍ପର୍ଶେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଯେ ମଣି
ଆଭା-ହୀନ ହୟ ସେ, ଲୋ, ଦିବା-ଅବସାନେ;
ତେମତି ନିସ୍ତେଜାଃ କାଲି କରିବ ବାମାରେ ।
ଅବଶ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂର ନାଶିବେ ସଂଗ୍ରାମେ
ମେଘନାଦେ ! ପତି ସହ ଆସିବେ ପ୍ରମୀଳା
ଏ ପୁରେ; ଶିବେର ସେବା କରିବେ ରାବଣି,
ସଖୀ କରି ପ୍ରମୀଳାରେ ତୁଷିବ ଆମରା ।"

ଏତେକ କହିୟା ସତୀ ପଶିଲା ମନ୍ଦିରେ ।
ମୃଦୁପଦେ ନିଦ୍ରା ଦେବୀ ଆଇଲା କୈଳାସେ;
ଲଭିଲା କୈଳାସ-ବାସୀ କୁସୁମ-ଶୟନେ
ବିରାମ; ଭବେର ଭାଳେ ଦୀପି ଶଶି-କଳା
ଉଜଳିଲ ସୁଖ-ଧାମ ରଜୋମୟ ତେଜେ ।

ଇତଇ ଶ୍ରୀମେଘନାଦବଧେ କାବ୍ୟେ ସମାଗମୋ ନାମ ତୃତୀୟଃ ସର୍ଗଃ ।

ବାଂଲା ଠୁ ରୋମାନ ହରଫ, କାଗଜରେ:

ଅମିତା ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ

କାଗଜ ଠୁ ହାର୍ଡ-ଡିସ୍କ

ସଂଯୁକ୍ତା କାଁହାର

http://www.iopb.res.in/~somen/madhu.html
email:somen@iopb.res.in